

A' király tanácsadója

megmagyarázza a' népnek az új
törvényeket. 1848.

Azt mondja a példabeszéd: a jó pap holtig tanul, – és ez nem azt jelenti ám éppenséggel, hogy csak a' papnak kell tanulni, hanem hasznát veszi a' tanulásnak még öreg apám is, a' ki pedig sokat tapasztalt ember, de azt még sem tudja, hogy holnapután kapálni megyen-e, vagy a' más világra?

Kedves atyámfiai! Sok elejtett szót hallottunk már itt is, amott is, – mindenfelül hallottak harangozni, de hogy mégis voltaképen hol harangoztak? senki sem tudta megmondani. Emlegették ezt a' szót szabadság, de hogy mi lesz szabad? okosan senki sem rágta a' szálukba; pedig ha már eszik az ember valamit, Isten úgysegéljen, jobban esik az íze, ha tudja az ember mit eszik. Először is tehát megmondom én, mellyik szabadság az, a' mi a' jobbágy embernek leginkább könnyebbségére esik? – és hogy szavaimnak nagyobb igazsága

legyen, ide irtani a' törvényczikkelyt is, melylyet az országgyűlés hozott:

Törvényczikkely

a közös teherviselésről

Magyarország 's a' kapcsolt részek minden lakosai, minden közterheket különbség nélkül egyenlően és aránylagosan viselik.

1. §. Ő Felsége felelős magyar ministeriuma által, a' törvényhatóságok meghallgatása mellett ki fog dolgozni ideiglenesen az adózási kulcsot, 's ezen kulcs szerint a' kivetés már a' legközelebbi közigazgatási évtől, úgy mint az 1848-dik évi november 1-ső napjától veszi kezdetét.

2. §. Az ideiglenesen kidolgozandó kulcs, a' legközelebbi országgyűlésnek minden esetre bemutatandó.

3. §. A fen kitett határnapig a' már kivett közterhek behajtása elrendeltetik.

Ezen törvényczikkelynek némelly szavait akarom én legelőször is megmagyarázni:

Lássák kedves atyámfiai, eddig a' jobbágyság fizette maga a' portiót a' házi és a' hadi-kassába, – ezután pedig a' nemesség is szinte úgy fog fizetni minden portiót, mint akár-mellyik szegény ember; annak is ezután az a' sora lesz a' fizetésben, mint a' millyen sora volt a' jobbágyság embernek. Sokan talán azt gon-

dolták, hogy a' szabadság az lesz, hogy a' jobbágy ember semmit se fizessen? ezt akarom én tisztára magyarázni, mert itt nagy dolog fekszik.

Egy ország hasonlít először egy házi néphez, – mellynek sok tagja van. Minő rossz rend volna az a' háznál, ha három négy ember a' házból azon jussal bírna, hogy egy kapavágást se tegyen, se szántani, se vetni nem volna köteles, az az, hogy végképen fel volna mentve minden dologtól, hanem dolog helyett kocsmába üldögélhetne, és azért a' ruházat meg a' tartás szintúgy kijárna neki, mint annak, a' ki keserves verejtékkel megkereste. Minő nehezen esnék ez annak a' néhány dolgozónak, mikor látná, hogy a' henyélő is akkora kenyerei vág le, mint a' munkás, talán többet is? mert a' henye ember kínjában is fal; – nem jutna-e eszébe az a' kín és szenvedés, a' mit azért a' falatért jégbe, fagyba, esőbe sárba kiállott, míg amazok, tudniillik a' henyék, melegben a' húson, fagyban pedig a' kályha mellett pipázgatnának! De bizony eszébe jutna, és bujában ott is siratná sorsát, a' hol senki sem látná. Hát még aztán jönne ám csak a' hadd el haddnak a' vastag vége, mikor azok, a' kiknek megkellett fogni a' munka végét, utóbb nem győznék kenyérrel kitartani az egész házat, és egyenként kidülnének a' hámból, és utóbb nem tud

nának annyi enivalót szerezni, mennyi kinek kinek a' fogára elég lenne? Hát még a' ház menne ám veszendőbe! először is az istálló falán és tetején látszanék meg, hogy a' Mérges meg a' Tündér régen cigánykézre került, mert ilyen dült fészekbe csak nem kötnék jászolhoz? Hát azok a' jó fejős tehenek merre vannak! mert sem az istállóban, sem az udvaron nincs az alomnak vagy trágyának még híre is; a' hidasból pedig a' Siskát kilencz malaczával együtt akkor ették meg, midőn a' ház és földekre a' szomszéd utoljára kölcsönözött. Végre a' ház falain vásnék meg az idő foga, 's egy éjelen hasra döntené a' szél, nem törődván azzal, hogy nem csak a' henyéket, hanem az elbetegült munkásokat is agyon verte.

Már most atyámfiai ezen példát bővebben így magyarázom. Ez a' mi kedves magyar hazánk legyen a' ház, mi legyünk benne a' lakosok. E' magyar hazának tizenöt millió lakosa van, ha pedig e' tizenöt millióból a' nyolcz millió jobbágy abban találná szabadságát, hogy semmit se fizessen, az az hogy nyolcz millió ember csak azt várja, hogy majd a' sült veréb a' szájába repül, és azt higye, hogy a' falu végén az út maga jószántából mindig kemény marad, mint a' deszka, a' hidak meg örökké tartanak, bírót pedig nem tartunk, ha-

nem mindjárt egymást agyon verjük, a' lólopó pedig ha rákapott a' lóra, úgy is elnyargal vele, minek azután pandúrt küldeni! Így Isten lelkem úgy segéljen, nem repül szánkba sült veréb, mert ennek sem lesz enni valója, még ez is előbb megdöglik étlenségében, mielőtt a' szánkba tudna repülni. Már pedig a' katonát, a' ki bennünket őriz az ellenség ellen, fizetni kell, mert még a' Krisztus koporsóját sem őrizték ingyen, és hogyan kívánhatnánk, hogy a'katona ingyen menjen az ellenségre, az életet ingyen adja, mikor mink idehaza még a' rongyot is pénzért vagy fűzőért cserébe adjuk a' zsidónak? Hát a' rossz úton nem szakadna-e lovunk a' sárba? hát ha bírónk nincs, lesz-e békesség, midőn most némelly gyarló ember a' maga bőrében sem tud megférni, hát még ekkor, millyen garázda leszi

Illyen életnek az lenne következése, hogy Vagy saját fészünkben rothadnánk el, vagy egymást vernénk agyon, 's utoljára kevesen maradnánk, 's a' Muszka berontana hozzánk és az egész országot szét pusztítaná, mint egyszer már akarták a' kutyafejű Tatárok, és a' henyélővel együtt a' többit is kardra hányná, hogy még sírásónak se maradjon egy is, vagy hogy valaki egy sír- emléket csináljon ennyi halottnak, hogy valaha látná valaki, hogy hol halt meg a' magyar nemzet.

Illyen szomorú következményei lennének kedves atyámfiainak, ha n y o l c z millió jobbágy abban találná szabadságát, hogy a' közterheket nem viselné. És szükséges megmondanom azt, hogy a' magyarországi nemesség is, m e l l y eddig egy krajczárnyi adót sem fizetett, átlátta, hogy így henyélve nem boldogulunk, és ezen henyesség által utóbb is kutya lenne a' kertben, köveit által az országgyűlésen megajánlotta, hogy a' közterhekben, az az: az adózásban a' jobbágyokkal együtt részt veend. Ezen cselekedete a' nemességnek igen szép volt, és mindnyájan szívből elmondhatjuk, az Isten áldja meg érette!

Még többet is akarok mondani, kedves atyámfiaink! Lássák, hogy a' henyesség nem szabadtság, még egy példát hozok. Hasonlítsuk a' hazát egy emberhez: az embernek keze, lába, foga, gyomra 's. a.' t. van. Ha mind ezen tagok gondolni és beszélni tudnának, és mikor a' szabadságnak híre futamadott, és a' szabadságot a' henyésben gondolták volna feltalálni, gondolom formán így beszéltek volna. A' kéz azt mondta volna: eb dolgozik többet, én nem fáradok többet, hogy a' hasnak keressek, és mi több, hogy a' hasnak enni legyen, még a' szájba is én rakjam bele! – Ezt mondta volna a' kéz; utána pedig

a fogak beszéltek volna: Na, mi majd boldok leszünk, hogy mikor szabadság van, akkor mi dolgozzunk és falatot rágjunk azért, hogy a' has tele legyen! Végre pedig hogy a' többi tagokról ne szóljak, csak a' lábakat hozom elő, ezek így szólnának: Most szabadság van, mi nem czipeljük tovább a' hast, mi itthon maradunk, tegyen a' has a' mit akar! ...Mi lett volna ennek a' következménye? a' gyomornak nem lett volna mit enni, erőt nem szolgáltatott volna se kéznek, sem lábnak, egy pár nap múlva a' láb és kéz erőtlenségében mozdulni sem tudott volna; ebből pedig halál következik, a' legirtóztatóbb éhenhalás; – tehát napnál világosabb, hogy nem magáért a' hasért dolgoztak, hanem önmagukért, mert az erőt a' gyomorból kapták. – így fogná megölni a' hazát a' nyolcz millió jobbágnak henyesége, ha szabadságát a' terhektől mentességében találná; mert a' hazát, mellyben élünk, védelmezni kell, – az utakat pedig ismét magunknak kell megcsinálni, mert a' sót a' kenyérbe, borsot az ételünkbe, szűrt ruhát a' testünkre csak a' városból hozhatjuk ezután is, gyalog pedig szívesen senki sem jár.

Tehát a' mit teszünk, ezután is magunkért tesszük, azzal a' különbséggel, hogy velünk együtt most már a' n e m e s s é g is fizet, így tehát azt könnyebben is tesszük; de szíve-

sebben is tehetjük, tudván, hogy ingyen senkit sem hizlalunk.

Sőt hogy még jobban értsük egymást, még egy példát mondok. Úgy képzelem, mintha most azzal beszélnek, a' ki ezen papirosról olvas, és azt mondom neki: Atyafii ha kend most egy terhes kocsit vontatna két lóval, de látná, hogy két ló a' terhet nem bírja el, és talán már ki is elül a' hámból, bizonyosan jónak látná, másik két lovat is, vagy két ökröt a' kocsi vagy szekér eleibefogni;— és mit gondolsz, atyafi, ha ezen fáradt két ló vagy Ökör szólni tudna, és azt mondaná: most szabad-ság van, mi nem húzzuk a' terhet, mert mi húztuk már, hanem húzza a' másik kettő, jó volna-e ez? én azt mondom, hogy nem volna jó, mert ismét úgy elakadna kigyelmed, mint előbb, mert a' teher olly nagy, hogy azt két ló vagy két ökör el nem bírja, tehát négynek kell azt húzni! és ha mind a' négy húzza, egyre egyre kevesebb esik, és könnyebben húzza; holott — mint mondám — ha kettő húzná csak a' terhet, kettő meg a' kocsi mellett sétálna, azt nyernék, hogy kettő enné is az abrakot, nem is dolgoznék, és a' másik kettő a' teherben megdöglének; utóbb emezekre kerülván a' sor, ezekre is csak dög várna, és végre a' terhes szekér mégis az út közepén maradna; pedig ha mind a' négy összetart, magunknak sem

esnék nehezen, valamint a' teher is oda érne, a' hová kell neki érnie!

Aztán nem hallottam én hírét soha olyan országnak, sem olyan földnek, mellyben magától teremne meg minden, a' nélkül, hogy valaki magot vetett volna bele, – pedig ezt a' mi magyar földünket, – kivált alföldön – magyar k a n a á n - nak nevezik, 's az istenadtát bizony csak szántani kell, magot belevetni, megboronálni, sőt ha valaki a' magjából kenyeret vagy még rétest is akar enni, azt még előbb le is kell aratni, elcsépelni vagy nyomtatni, utoljára pedig molnár kézen keresztül menvén, az asszonyok istenigazában megdagasztván, megsütik, – és mindennyi fáradtság szükséges, hogy hasznokra fordíthassuk. És csak a' haza, mellyben élünk, volna az, mellytől – vagy is inkább magunktól – akarnánk az áldozatot megfogni! nem, ezt nem akarhatjuk, ha úgy nem akarunk járni, mint a' felelbi példákban kimagyaráztam.

Nem kell irigyelni a' henye ember sorsát, mert a' henye míg nem dolgozik, nem is sok gyümölcsét látja lustaságának, sőt retteg a' pillanattól, mikor dolgozni kényteleníttetik, mert kétszeresen nehezebben esik neki a' munkához szokni, mintha mindig dolgozott volna. A' ki pedig más zsírján él, vagy úgy lopja, a' bűnért az Isten előbb utóbb megveri, – vagy

fél attól, hogy a' harapni való hamarább elfogy, ha egy kaparja, mégis kettő falja.

Tehát nem úgy kell gondolkodnunk, hogy eddig a' jobbágyság fizetett, a nemes pedig nem, azért ezután meg legyen megfordítva, az az: hogy most meg a' nemesség űzessen, a' jobbágyság pedig nem; mert úgy járnánk, mint előbb a' terhes kocsiról beszéltem, melyet két ló nem bírt el, hanem négy; és ha akár hány-szor fogunk bele másik kettőt, az sem bírja el, és így a' sárban marad a' kocsi. Így vagyunk az ország terheivel is.

A' haza végre olyan, mint a' szentegyház, mindenki építi, vagy maga, vagy édes apja, – azért mindeniké; az Istennek ajánlottuk ugyan ezen házat, de azért a' harangkötelet mégis csak nekünk kell ám megvenni, – és ha a' teteje rosz, bizony csak nekünk kell azt megcsináltatni, miért? mert, ha az Istent nem kérjük áldásért, vagy az Isten igéjét nálunknál okosabb ember meg nem magyarázza, és a' szerint nem cselekszünk, rajtunk lesz az Isten átka! Már pedig az Isten igéjét a' kocsmában hallgatni nem illendő dolog, otthon pedig nem hallhatjuk, tehát áldozattal kell járulnunk, hogy olly tágas helyen jöhessünk össze, hol valamennyien együtt halljuk meg a' jó szót, – mert hány pap kellene, ha házrul házra,

mindenkinek külön kellene elmondani a' predikációt?

Áldoznunk, dolgoznunk kell, egyiknek úgy, mint a' másiknak, mert a' mit egy ember el nem bír, több ember elbírhajta; valamint a' malomkövet nem láttam, hogy egy ember elvitte volna a' hátán, több ember mégis könnyen szekerre teszi.

Mindig és mindig azt mondom tehát, hogy mindent magunkért teszünk, mert jónak, rossznak, henyélésnek és munkának megjön a' fizető napja. Vegyük például a természetet, – lám a' kis gyermek mennyi költségbe, fáradtságba kerül; eszik az istenadta, talán többet mint a' vén, és mennyit ordít, mintha sással metélnék, és ez a' szülőknek nagy alkalmatlanság, kivált hozzá tudván azt, hogy még nem is dolgozik; de eljön a' fizető nap, mi megvénülünk, az öregség megtör bennünket, a' szemek gyengülnek, az inak rognak, támaszkodó nélkül járni sem tudnánk, dolgozni pedig annál inkább sem, – de a' fiúk felnőnek, és ha azokat szeretettel neveli ük, megemlékeznek jó tetteinkről, hálaadatosak, és öregségünkben hű táplálóink és gyámolóink lesznek; és azt sem kell feledni, hogy valamint nekünk alkalmatlan volt a' gyerek rívás, azoknak sem leend ám valami kellemetes hang a' vén embernek köhögése, és az, hogy egyik

sarokból a' másikba vezetgessenek bennünket. Úgy-e tehát igazat beszéltem, hogy mindent magunkért teszünk?

Úgy össze vagyunk kötve a' hazával, mint a' kerék küllő a' kerékagygyal, minden küllő a' kerékagyban van, egyik a' másikba kapaszkodik; ha egyik elbomlott, a' másiknak sem lehet hasznát venni.

Kiknek tartozunk mi ezen jótéményért, hogy velünk a' nemesség terheiben megosztott? igen is, magának a' nemességnek köszönhetjük, melly átlátta szenvedésünket, és a' teherviselésre magát ajánlotta. Atyámfia! Krisztus a' megváltó ellenségeinek is megbocsájtott a' keresztfán, hát mi hogyan fognánk hálaadatlanok lenni jótevőink iránt? Nincs rútabb vétek a' hálaadatlanságnál, – és azt mondom, hogy én, a' ki ezen sorokat írtam, ki szinte nem valék nemes ember, ámbár most posztó ruha van rajtam, mert tanulásom után az Isten megsegített, – mondom én, ki a' hajdani elnyomattatást szintúgy érzem, mint akár-mellyik jobbágy, én akarok lenni az első, ki nyolcz millió jobbágy közül megköszönjem a' nemességnek nagylelkűségét. És hiszem, hogy a' nyolcz millió közül egy sem lesz, a' ki engemet nem követ? és e' köszönetnek a' teremtő Isten is örül, mert az gyönyörű és nagyon nagy jótémény lehet, a' mit nyolcz millió

ember megköszön: Isten áldását kérjük
tehát a' nagy lelkű nemességre, és
áldott legyen benne azon vér, melly-
nek ezelőtt nemes-vér volt a' neve,
és ezt újra keresztelvén a' legszebb
névre, lett: *testvéri-vér!*

Az úrbérről.

Örvendetes dolgról fogok szólni, tudniillik arról, hogy ezután a' jobb ágyok nem fognak robotba járni, dézmát adni és füstpénzt fizetni! Szavamnak ura leszek és beszélek erről a' kedves hírről; hiszen tudom én, hogy örömet hallgatja mindenki, mert magáról tudhatja akárki is, hogy még a' cigányt is kedvesebben hallgatja az ember, ha a' maga nótáját húzzák. Még az éhes disznónak az is jól esik, ha álmában makkon van, hát még az okosabb állatnak, tudniillik az embernek, nem csiklandozza-e a' fülét, ha valami jó hírt hallhat? No persze, hogy jól esik, azért csak hamarjában hozzá kezdek, és hogy ne gondolja valaki, hogy ezen hírt amúgy csizmaszárból szedtem, vagy az ujjamból szoptam, a' törvénycikkelyt is ide irtani:

Törvénycikkely

az úrbér és azt pótló szerződések alapján eddig gyakorlatban volt szolgálatok dézma és pénzbeli fizetések megszüntetéséről.

Az úrbér és azt pótló szerződések alapján eddig gyakorlatban volt szolgálatok, dézma

és pénzbeli fizetések, e' törvény kihirdetésétől fogva örökösen megszüntetnek.

1. §. A törvényhozás a' magán földesurak kármentesítését, a nemzeti közbeesőit véd paizsa alá helyezi.

2. §. Ő Felsége a' magán földesuraknak akkénti kármentesítése iránt, hogy az eddigi úrbéri tartozásokkal felérő tőkeérték részükre a' közállomány által hiány nélkül kifizettessék, a' legközelebbi országgyűlésének részletesen kidolgozandó törvényjavaslatot fog magyar ministeri urna által előterjesztetni.

3. §. Olly helyeken, hol eddig úrbéri rendezés, vagy legelő-elkülönzés még meg nem történt, a lajzásra és legeltetésre nézve az eddigi gyakorlat továbbá is megtartatik.

4. §. A z úri törvényhatóság megszüntetik; – ideiglenesen míg a' törvény-kiszolgáltatás általánosan rendeztetni fog, azt, polgári ügyekben a sommás perekre nézve, ott, hol rendezett első bírósági hatóságú tanácsok nincsenek, a' szolgabírák, – büntető és rendes folyamata polgári perekre nézve pedig a megyei törvényszék fogja gyakorolni.

5. §. Olly birtokos ellen, kinek birtokához e' törvény kihirdetése előtt úrbériség volt kapcsolva, a kereskedési viszonyokból eredő váltók kivételével egyéb adóssági követelések, a' törvény további rendeletéig fel nem mond-

hatók, és csupán a' törvényes kamatok nem fizetése iránti követelések hajthatatnak be elle-
ne bírói eljárás útján.

Mondtam úgy-é, hogy jó hírt hozok! hej pedig de ritka madár az a' jó hír, mert míg a' rossz hír lóháton jár, addig a' jó hír mászni sem tud; no de hagyján, csakhogy megértük valahára a' napját, hogy mégis érkezett, 's minthogy már itt is van, illendő dolog ám, hogy ezen nagy jótéteményért az országgyűlésnek, vagy is tulajdonképen a' földesuraknak alázatosan megmondjuk, hogy köszönjük az ő hozzánkvaló úri grátiájukat, és kérjük alázatosan, mivel tartozunk érte?

No már itten aztán gondolhatják kedves atyámfiak, hogy az országgyűlés biz itt nem fog falura járni, hogy – ha mást nem – legalább az áldomását megigyuk, – hanem azért van minden embernek az esze, hogy felérje vele, hogy nem az ám a' hálaadatosságnak a' módja, hogy minden faluból egypár előljáró menjen el az országgyűlésére a' falu nevében, és szépen megköszönvén a' dolgot, talán egy tinóbornyúval vagy egy südővel állítják be magukat a' követek konyhájára, – hanem minden embernek jusson eszébe, hogy földesurának ezen jótéteményeért nem ám gorombasággal, hanem köszönettel tartozik, – ezt pedig

azért mondtam, hogy találkoztak jobbágy emberek, kik még jó formán szagát sem érezték meg a' robot és dézma alóli felszabadulásnak, még csak azt sem mondták földesuruknak, hogy eb ura a' fakó! annál kevésbé, hogy megköszönték volna a robot és dézmának elengedését. Kérdezzék csak atyámfiai a' vármege követjét, a' ki ott volt az országgyűlésen, az is megmondja, hogy a' földesurak maguk jó akaratából engedték el a' robotot és a' dézmát, a' miért a' király ó felsége nagyon megörült, hogy az ó kedves alatvalóinak ilyen jóra fordították a' sorsát. – És némelly ember köszönet helyett még sz. Istenét is összekáromolja a' jó földesúrnak, – a' földesúr földjét rongálja, marháit megcsonkítja, miért! mert nem akarja némelly ember a' jóltevőt felösmerni!

De már isten engem úgy segélj en, ez nincsen rendén, mert csak azt gondolom én, hogy a' kivel én jót teszek, például a' koldusnak egy karékenyeret adok, az meg aztán köszönet helyett még a' szentemet is elkeríti, az olyan ember az én gondolatom szerint azt a' karékenyeret nem érdemli meg! Hát még mennyivel nagyobb háladatlanság egy illy nevezetes jótéteményért gorombasággal fizetni a' földesúrnak, és hagyján még a' gorombaság, de még kárt is tenni, hogy földjei, vetései veszendőbe menjenek azért, mert közü-

lünk némellyek hálaadatlanok. Ezért a' földes-
úr igazán elmondhatná, hogy jótét helyé-
be jót ne várj, és kívánhatná, hogy az I-
sten verjen meg bennünket.

Azért tehát én azt mondom, hogy az olyan
ember igazán bolondgombát evett, vagy az
eszét vesztette, ki most hálaadatlanságában a'
földesurának bár mi módon károkat okoz; az
ilyen ember elfeledkezik az istenről, azt gon-
dolván, hogy az sem veszi észre az ő rossz cse-
lekedetét. Már pedig mind hiában, mert akár-
mint bekötjük is a' szűr-ujját, az Isten mégis-
csak tudja, mi van benne? és utóbb is elküldi
az majd a' fizető napot, – egy nagy jégeső el-
verhetné vetéseinket, vagy a' tűz emésztené
hamuvá gabonánkat, aztán csak akkor jutna
ám eszébe némelly embernek, hogy most van
ám itt a' rovásnak a' napja. A ki pedig nem
akar rá gondolni a' fizető napra, úgy jár, mint
az egyszeri embernek a' kutyája, – a' mellyik
nagy kedvét találta a' tűzhely körül ólálkodni,
's midőn senki sem volt a' konyhában, fölugrott
a' húsos fazék mellé, fejét a' fazékba dugván,
elkezdte a' nagy lakodalmat, 's minthogy ő
nem látott senkit, azt gondolta, hogy *őtet* sem
látják; pedig akkor jött be épen a' gazda pipá-
ra gyújtani, 's midőn a' kutyát kárban látta,
egy piszkafával úgy háthosszat vágta a' Kor-
most, hogy mindjárt leütötte a' derekát. A-

zért nem kell Isten nélkül számot vetni, mert a bűnnek keserves büntetés fog lenni a' vége, parémagnak pedig paré lesz a' gyümölcse is, – a' ki pedig botalt köszönt, durunggal felelnek annak vissza!

Aztán bizony, mintha leszakadna valakinek a' dereka, ha valaki most a' földesúrnak hálaadó lenned Nem, bizonyára nem fog le-törni a' keze, sőt ha az Isten az új szüretet megengedi érnünk, még az áldomását is meg-isszuk a' fölszabadulás napjának, és minden jóra való ember a' legelső kortyot is a' földesuráért issza! Tehát ne azon törje-marja most valaki az eszét, hogy hogyan lehetne a' legszentebb kötelesség, tudniillik a' hálaadattosság alól kibújni? hanem hogy mire fogjuk használni azon időt, mellyet eddig robotolás-ban töltöttünk el. Ne is vélje senki, hogy azon napok most már arravalók, hogy hanyatt feke-ve és henyélve hasunkat pirítsuk a' napon, mellyet Isten az ő bölcseségénél fogva bizonyá-ra munkára teremtett, mert föl sem tehetjük az Istenről, hogy valamit hiában teremtett volna, 's így a napokat is valami hasznosra rendeltedért ha azokat nem akarta volna haszon-fa teremteni, úgy akkor *egy* esztendőre nem háromszázhatvanöt napot, hanem kevesebbet rendelt volna?

Úgy-e hallották már, kedves atyámfiai, mi-

kor egyszer is másszor is azt mondták valakinek, mikor valaki rosszat cselekedett: No csak rajta, de tudom, hogy megemlegeti a' magyarok Istenét! Úgy-é, hogy hallották ezt? de hallották ám, csak hogy az nem hallja sokszor, a' kinek mondják; mert a' biin, a' hálaadatlanóság vétke vakká teszi az embert, és későn jut némelly ember az észére! hanem eljön a' véteknek a' fizető napja is, és itt ott panaszt hall az ember, – nyögni kezd a' gyarló ember, mondván: Istennem, én nem tudom miért, hogy olyan sok csapás ér, – bizony rossz idők járnak, talán az Isten is megfélekedezett rólam? pedig dehogy feledkezett meg, sőt inkább épen olyankor van eszébe az Istennek a' bűnös ember, a' ki kurta észszel nem tudja felérni a' sok bűn közül, hogy most miért bünteti az Isten? azért-é, hogy a' lovait egész nyáron a' szomszédok moharjában legeltette? vagy talán azért, hogy a' pipája helyett megint a' szomszédnak a' háza tetejébe dugta a' tüzet? és végre, lesz olyan kinek Isten kedvéért sem jutna eszébe, hogy mikor a' szabadságnak a' hírét meghallotta, a' földesurának tartozó köszönet helyett még azt az Istenét is összekerítette, a' ki őtet soha sem bántotta! – Az illy en emberek a' szabadság napját úgy gyalázzák meg, mint

Júdás, a' ki a' Krisztust épen akkor adta el a' mikor megcsókolta.

Nem így verik a' cigányt, kedves atyámfiái! hanem fel kell világosítani az olyan embert, a' ki nem tudja, hogy földesura volt az a' ki az országgyűlésen ezen üdvösséges törvényt hozta! – Arról úgy sem tehetünk, hogy némelly embernek későn nyílik meg az esze, mert talán némellyiknek az a' kutya-baja van, hogy kilenczed napra nyílik meg a' szeme! – Ugyan mit mondana akárki is, ha a' gyermek édes anyjának a' kezére ütne, vagy tán épen még hátba is vágná azért, hogy neki egy karé-kenyeret adott az ilyen kölyöknek kötél való a' nyakára, és így van a' dolog a' földesúrral is, bizony csak nem lehet azt eltagadni, hogy a' földesurak olyan jótéteménnyel voltak a' jobbágy iránt, hogy még az édes apjától sem várhatott volna többet senki! Azt mondom én, hogy igen is – az édes apánk után második apánk a' földesúr, mert édes apánk nagyon keveset hagytak ám nekünk, mert maguknak sem volt, hanem mint a' féle szegény koldusokat kiraktak az országút mellé, a hol mai napig is várhatnánk a' krajczáros irgalmas-ságot, ha a' földesúrnak szíve meg nem könnyörül, és azt nem mondja: Fiaim! a' mi sok, a' csak sok, eddig szenvedtetek sokat, ezután hát legyen vége min-

den nyomorúságnak! fiaimmá fogadlak benneteket, ezután egy tából eszem veletek, mert veletek együtt fizetek minden portiót. – Ez aztán csak szép szó, magyarul van mondva, kiki szívére vehette, és ne is gondoljon senki arra, hogy mi történt ezelőtt? miként nyomorogtak apáink; azok már kiszenvették a' magukét, annak sem a' mostani földesurak az okai, mert mit tehetnek ezek arról, mit az öregapjuk, vagy tán még a' jobb apjuk cselekedett? no még csak az kellene, hogy a' fiú lakoljon az apjáért, vagy a' bor árát az unoka fizesse az öregapjáért; a' kinek tartozott, vette volna meg azon, a' ki torka megitta? de annak hagyjon békét, a' ki soha sem bántotta. Hát ugyan arra mit szólna valaki, ha a' koldus a' krajczárért még kalapot sem legyintene, hanem azt mondaná: Jól van bátyám uram, majd megvárom m ig kend is meghal, meg a' fiai is, hanem majd a' kend unokáinak megköszönöm a' kend szívességét! ezt ugyan nem hiszek embert, a' ki dőre beszédnek ne tartaná, valamint dóré dolog volna a' mostani földesuraknak meg a jobb apjuk tettét is fölhányi azért, mert ezek meg velünk jót tettek!

Hát a lelkiismeret furdalása mit csinál? azt gondolják atyámfiai, hogy ez majd szépen meg-

húzza magát fészkeben és hallgat? de nem hallgat az, – mert ha egyszer hálaadatlanokodunk, feltámad bennünk a' lelki kisbíró, és nem lehet ám ezt magunk helyett robotba küldeni, hanem lármázni fog bennünk, hogy sem éjelünk, sem nappalunk nem lesz, és a' mit kiáltani fog, bizonyosan az lesz: Te ilyen, te amollyan, emlékezzél rá, hogy jóért rosszal fizettél? Nem is kell oda sem szomszéd, sem ellenség, hogy utca hosszát locsogja hálaadatlanságunkat, mert a' lelkiismeret maga annyit kiabál, hogy akár pokolig rezzegessen bennünket.

Aztán, míg a' világ világ lesz, míg a' varjúnak varjú fia lesz, addig a' hálaadatlanságnak mindig gyalázat marad a neve és a' fizetése!

Nem is kell ám azt gondolni, hogy a' földesúr tartozott volna velünk jót tenni, mert nincsen olyan eszeveszett ország, hol valakire ráparancsolna a' törvény, hogy a' kinek mi je van, adja másnak ingyen; hanem ha valaki ilyen nagy jótéteménnyel ajándékoz meg anyi népet, mint most a' földesurak a' jobbágyaikat, tehát azt örök emlékezet okáért még a' törvénybe is beleírják!

Úgy hiszem eddig eléggé megfoghatóvá tettem a' dolgot, a' ki még most sem érti, annak

úgy is hiába mondanék többet is, mert a' fejét úgy sem fúrhatnám ki, hogy marokkal rakjam bele a' jó tanácsot. Azt azonban mondom az okosabbaknak, hogy a gyengébbeket ne hagyják a' maguk eszére, hanem addig beszéljenek nekik, míg valamit megértenek.

Az egyenlőségről.

Tudják-e kedves atyámfiai! mit tesz azon közmondás, hogy valaki zsákban macskát árul!.... ha nem tudják? én megmagyarázom: a' debreczeni vásárban egy ember malaczt akart venni, 's a' mint a' vásárláson tüled-hozzád tekintene, látott egy embert, kinek bekötött zsák volt a' kezében, 's azt kiabálta: malaczt vegyenek! no nem kellett több az én emberemnek, hanem tüstint alkuba ereszkedett, 's már parolát is adtak egymásnak, hanem még a' vevő nem látta a' malaczt, mert a' mint az eladó monda, ha kibontaná a' zsák száját, a' malaczt könnyen elszalaszthatná. Hitt az én vevőm a' szónak, 's amúgy látatlanban megvette zsákostól együtt a' malaczt, de bezeg mikor haza ment, a' konyhában kibontá a' zsákot, 's akkor látta, hogy a' zsákban nem malacz volt, hanem ... macska! Így tapasztalta aztán, hogy nem tudni, mi lakik a' bekötött zsákban, és hogy az csakugyan nagy selma ember volt, a' ki a' zsákban macskát árult!

Kedves atyámfiai! most egy nagy dologból beszélek! tudni illik az **egyenlőségrül**;

a' mit kigyelmetek itt ott már fülhegygyel hallottak is, és már mint kész pénzt adtak is, vettek is; pedig még eddig maguk sem tudják, miben áll azaz **egyenlőség**? Ennem akarok zsákban macskát árulni, meg akarom tehát mondani, miben áll az egyenlőség, tehát halljuk:

Arról nem tehet az ember, ha minden dologhoz nem ért, – de a' ki nem ért valamely dolgot, hallgasson olyan ember szavára, a' ki az üszőt meg tudja különböztetni a' bikától, mert ha nem hallgat az okosabb szóra, úgy jár mint az egyszeri ember, a' ki mindig a' maga esze után járt, és egyszer csak neki ment a' falnak.

Most nem rég láttam egy sereg embert, egyiknek ferde ajaka volt, a' másíknak lába görbe, a' harmadik négykézláb ment, a' negyedik akkora volt, hogy a' padlást érte a' fejével, míg az ötödik alig ért neki gatyakötésig... és találják el kedves atyámfiak, mit kiáltottak ezen emberek? hát biz ezek azt kiáltották, hogy most **egyenlők** vagyunk! Elgondolhatják kedves atyámfiak, hogy mikor én a' jó kedvűén ugráló mellett mindjárt egy sántát láttam, a' vak mellett egy süketet – valamint az ölnyi magasságú mellett egy fél rőfös embert, és mindannyi azt kiabálta, hogy **egyenlők** vagyunk, egyiket is, másikat is

kérdeztem, hogy mi az az **egyenlőség**? de senki sem tudta megmondani, és ekkor majd halálra nevettem magamat: de hirtelen eszembe jutott, hogy talán másban valamiben van az **egyenlőség**, meri ezen embereknek a' formája épen nem mutatta, hogy **egyenlők** volnának! Es erről annál inkább meg vagyok győződve, mert a' jó úr isten már csak azért is különböző formát ad az embernek, hogy egyiket a' másiktól meg lehessen különböztetni, az emberek pedig azért adnak egymásnak különböző nevet, hogy az értse magára a' szót, a' kinek a' nevét kiáltják.

Ismét egy példát mondok: Utaztam egyik faluból a másikba, út közbe egy csárdába tértem be, hol épen egy lólopó ült a' korcsmapadnál, vígan ivogatta a' bort, mellette pedig épen egy olyan szegény ember üldögélt, kinek a' lovait néhány nappal előbb valami gazember ellopta, a' szegény ember egy határ síró és éhező gyermeket hagyott oda haza, most pedig kemény kenyéren rágódott, 's talán épen arról gondolkozott, hogy merre csapázhatná a' lólopót, mikor a' mellette ülő zsivány egyet lök a' szegény emberen, és tele torokkal amúgy istenigazában elordítja magát, és azt mondja: ne búsúljon kend bátyám, hisz most egyenlők vagyunk. – És én ekkor igen elszomorodva láttam, hogy ezen két emberre

csakugyan nem illik az a' szent szó egyenlőség?

De menjünk csak tovább. Egy apának két fia volt, az egyik jó, dolgos, munkás és szorgalmas, míg a' másik naphosszat a' korcsmában ült, 's mikor most alig néhány napja híre futamodott a' s z a b a d s á g n a k és az egyenlőségnek haza ment vacsorára, és kapta magát még azt sem várta, hogy édes apja, vagy a' testvérje, a' ki ő helyette is dolgozott, hogy azok mertek volna a' tából, hanem ő markolta ki a' legjobb falatot, 's midőn az ősz-öreg édes apja feddőleg rátekintene; a' gonosz fiú még a' szót is elkapta az öregtől: no mit néz kend, úgymond, most szabadság van, most egyenlők vagyunk. ... És én megint azt gondolom, hogy a' rossz fattyú hibás, mert nem tudja miben áll az egyenlőség!

Még egyet mondok: Ritka falu az, a mellyikben nem volna legalább is egy olyan, ki már rég kötelet érdemlett volna. Az illy emberek közül tudok egyet, a' ki nem is vet, nem is szánt, de mestersége sincs, mégis naponta jól eszik, iszik ... hanem azt beszélnek róla a' rossz nyelvek, hogy éjjel jobban lát, mint nappal, és a' lovakat is odább állítja, meg ha megharagítja valaki, mérgében azt sem tudja mit csinál; mert illy énkor a' tüzet a' pipája helyett a' haragosának kazaljába dugja, és még

azzal sem törődik, ha az egész falu leég! ... mint mondám ilyen gazembert tudok nem egyet, de százat, – és ugyan egy ilyen jó madár örömben majd kiugrott a' boréból, mikor a szabadságnak híre futamodott, és többeket arra bírhatott hogy: gyújt s u k fel – úgymond a' bíró házát, hisz erre-arra teremtetten most **egyenlőség** van. Akadt is néhány értetlen ember, a' kik szót fogadtak neki, és felgyújtották a' bíró házát, – hanem szél uram is bele szólott a' dologba, és házról házra fújta a' sziporkát, és egy óra alatt az egész falu leégett – 's midőn nap lementekor csak helye volt a' szentegyháznak, és a' harangok is leolvadtak, és nem volt mivel esti imádságra harangozni, az egész falu lakosai keservesen siránkozva nézték a' borzasztó pusztulást, akkor is éles hangon kurjongatta a' gaz gyújtogató orgazda, hogy **egyenlők** vagyunk! És most azt kérdem atyámfiai, hogy örülhetett-e ember – a' kinek Isten szívet adott, örülhetett-e az ilyen **egyenlőségnek**?

Szinte a' napokban láttam egy telkes gazdát, ki részeg fővel jött haza a' városból, – a' lovak nyargaltak, mintha úgy lett volna, Hogy a' gazda itta meg a' bort, aztán mégis a' ló volt részeg – a' gazda rekedezve kiáltotta a' szabadságot, míg a' vendég-oldalt is a' szomszéd faluban már lekapta a' korcsma-

ban a' kapuszár, 's a' mint saját udvarára haj-
tana, akkor még nem elég, hogy a' tengelye
törött el, hanem a' kis fiát is, ki az udvaron
játszott, agyon tiporta – 's mikor az asszony
jajgatva ugranék ki a' konyhából, még akkor
is azt kurjongatta: feleségem ne sírj, ne jajgass
... hiszen most egyenlőség van! . . . Más
nap egy koporsó volt a' házban az ártatlan kis
gyermek holt testével, és a' koporsó mellett
az anya és a' kijózanult apa sírt, ... most e-
g y e n l ő k voltak a' szenvedésben, miért? mert
a' részeg nem-ember de állat nem kérdezte meg
előbb valami okosabb embertől, hogy miben
áll az egyenlőség?

De már miben áll hát az az egyenlőség?
azt kérdik kedves atyámfiái? már előbb is meg-
mondhattam volna, de szükséges mindenek e-
lőtt tudnunk, hogy minő sokban k ü l ö n b ő -
zünk, ég minő sokban nem lehetünk egyén-
lők.– Nem lehetünk egyenlők az ábrázatban,
mert egyiknek kék szeme van, a' másiknak
fekete, – az egyik sánta, a' másik vak – az
egyik szép egészséges és szálas ember, míg a'
másik alig látszik ki a' földből. Aztán egyik
ember szorgalmas, a' másik tunya. Az egyik
minden krajczárjából kettőt csinálna, míg a'
másik az Úr köntösét is elpazarolná! Es így
száz meg száz félekép különbözünk. – To-
vábbá hány eset van, hogy egy apának három

fia van, egy formán osztozik az apa után mind a' három, és az egyik elkorhelykedi mindent, míg a' kettő, szorgalma után három annyit is szerez, és ugyan mondják meg atyámfiai, igazság volna-e az hogy most az a' korhely abban találja a' szabadságot és az **egyenlőséget**, hogy a' két szorgalmas testvére nyakára menjen, és azt mondja talán: testvéreim! nektek most több van, mint nekem, ti sokat szereztetek, míg én mindenemet beittam: most **egyenlőség** van, tehát újra osztozunk! De azt mondanák ám a' testvérek: nem oda Buda, hanem testvér jól hallottad még boldogult édes apánktól, hogy: kapardj kurta, neked is lesz. Ebből azt hozom ki, hogy az egyenlőség nem abban áll ám, hogy vegyük el attól, a' kinek van; mert így vége hossza nem lenne az osztozásnak, mert vagy egyik vagy másik megint csak elpazarolná a' vagyont, utóbb pedig senki sem dolgoznék, inert nem bolond ám más is, hogy a' lusták kedvéért dolgozzék.

Aztán nem kell ám oda gondolni, hogy az urakkal osztozzunk, mert hát kinél kezdjük az osztozást? A' koldus annyit akarna, mint egy fertály helyes, – ez meg annyit szeretne, a' Mennyi földje van a' fél helyesnek, – ez ismét jobbnak gondolná, ha egész helyes ember

lehetne; de még itt sem lenne vége: a' bojtár a' gazdája sorsát szeretné, a' kis bíró az öreg bíróságra nyálná a' száját; a' hajdúnak ispán-ságra fájna a' foga, – az ispán sem bánna ha tisztartóvá tennék; az eskütt szolgabíró, ez meg viczeispány akarna lenni, – hát a' báró] a' bárót grófságért leli a' hideg, -- ennek meg a' hercegi titula a' nyavalyája, utoljára tudjuk a' bibliából, hogy Nabuchodonozor király úgy felfuvalkodott, hogy Istennek mondatta magát, a' miért az igaz Isten úgy megverte, hogy mint a' marha gyöpön élődött! Illyen vége van az emberek telhetetlenségének!... Hisz magunkról tudjuk, – mikor a' kis gyermeknek lassankint érik az esze, mindig többet kíván, – alig hogy jáni tud, már megunta a zubbonyt, és gatyában akar jáni, – ezt is megunja, sar kantyús csizmát akar, – utóbb ez sem elég szűrt akar; tovább tovább nő benne a' telhetetlenség, a' pipáért majd meghal, aztán maga gazdája akarna lenni, feleség is kellene; aztán szaporaságát is akarná látni... és így mindig tovább; így van a' vagyonban is, mert ezt is többet többet kívánna, ebben pedig egye ni őség soha sem lehet, míg az ember ember marad, és telhetetlenség lakik benne; mert kivált némelly embernek nagyobb a' szemé, mint a' szája.

És hisznek-e kigyelmetek Istent? és ha

hisznek? mondják meg,, hol hallották a' pap szájából, vagy hol olvasták a' szent írásból azt, hogy a' rablást megengedné az Isten? Hiszen azt mondja a tíz parancsolat, ne orozz, – – ne ölj! – Továbbá meg van az is írva, hogy a ki dolgozik, az im ádkozik, – azt pedig senki sem hiheti el velem, hogy a' ki rabol és öl, annyi mintha imádkoznék.

Eddig abban nem voltunk egyenlők, hogy a' nemesség nem adózott, most pedig adódik velünk együtt, a' kik eddig is adóztunk, és itt van az egyik egyenlőség! most értik kegyelmetek? Másodszor: addig a' nemes ember választotta a' viczeispányt, az országgyűlési követeket, és a' többi vármegye urakat; ezután pedig mink is, – mert én is olyan adózónak a' fia vagyok, mint kegyelmetek, – tehát mint mondtam, mink is úgy választónk viczeispányt, követet, és a' többit, mint a' nemesember; – ez a' második egyenlőségi Harmadszor: a' szegény polgár ember gyermeke is, ha tanúsága van, szint-úgy lehet vármegye ura, akár viczeispány is, mint akármelley nemesembernek a' fia, és ez a' harmadik egyenlőség. Negyedszer: a' nemes is, valamint a' polgárember, az az, úr – herczeg, gróf, báró, nemes, polgárember nemzetőr lesz; ez a' negyedik egyenlőség! Ötödször: a' törvényt a' nemes és polgár-

ember együtt hozza az országgyűlésen, és annak egyik is másik is engedelmeskedni tartozik: – – és ez az ötödik **egyenlőség!** És ha ezen törvényeknek akár nemes, akár polgár-ember nem engedelmeskedik, a' megérdemlett büntetést egyformán megkapja mindenik; és ez a' hatodik egyenlőség!

És van-e még ennél szebb egyenlőség nincs, mert minden kívánságunk benn van, a' mit ember egyik a' másiknak adhat; a' hazára fordítandó költségeket egy formán viseljük, a' hazát egyaránt tartozik mindenki védelmezni, – a' bírót, ki magunk és vagyonunk felett ítélt, magunk választjuk, ez olly szép egyenlőség, olly szép dolog, a' minél még csak az szebb, hogy az embert az isten a' saját képére teremtette!

Hát volna még ollyan istentől elrugaszkodott, a' ki abban találná szabadságát és egyenlőségét, ha rabolhat és embert ölhet, ... hát nem hallották azt, hogy a' varjú sem ássa ki a' varjú szemét, – ugyan az Isten szerelmére kérek mindenkit, hát mi emberek legyünk alábbvalók egy hitvány varjúnál.

Azt hiszem, hogy eleget mondtam már az egyenlőségről, tehát most menjünk odább is egy házzal.

A' nemzetőrsegről.

Miért fogadunk dajkát a' gyerek mellé? azért, hogy a' gyerekre vigyázzon, mert ha nem vigyázna rá valaki, gyakran megesett, hogy a' malacz egész pocsékká rágta a' gyereket!.. Miért tartunk pásztort? azért, hogy a' jószágot a' kárba menéstől és a' farkastól megőrizze!.. Miért tartunk baktort a' faluban? azért, hogy éjjel is legyen ébren valaki, mert van ám olyan gonosz, a' ki éjjel jár kötőféket lopni, és gyakran az is megesik, hogy a' kötőféken rajt marad egy pár pej csikó!... Miért tartunk szőlőpásztort? azért, hogy a' seregélyek békét hagyjanak a' szőlőnek, mert ha nem kergetjük el azt a' torkos madarat, szüretkor majd azért lesz ám savanyú a' szőlő, mert nincs!

Úgy-e, megvan minden dolognak a' maga okafoka, és nem is jó fejsze az, a' mellynek nyele nincs? azért szükséges megmondanom, hogy mire kell magyarázni ezen szavat: nemzetőrség.

Hányszor pusztította már ellenség ezt a' mi országunkat! de meg se tudnám mondani!

mennyi ártatlannak ontották már vérét, mikor még a' kisded gyermekeket is kardra hányták! aztán háborúban nem is igen lehet ám válogatásra várakozni, mert nem csak azt bántja ám az ellenség a' ki katona, –mert ha egyszer kilőtték az ágyúból a' golyóbicsot, és talán éppen olyan ember kerül útjába, a' ki nem katona, nem lehet ám aztán parancsolni a' golyóbisnak, hogy nem arra te, hanem tüled vagy hozzád! Ha az ellenség egyszer a' nyakunkon van, kész ám akkor a' nyomorúság, ha nem tudjuk magunkat védelmezni; a' védelmezéshez pedig megkívántatik a' katonamesterség.

Úgy hiszem, hogy katonát láttak már? és hogy a' katonaság tartása millyen drágába kerül, tudjuk, mert hiszem mi fizettünk eddig a' hadi kassába, – és még mind a' mellett sem volt annyi katonánk, hogy minden helységbe jutna elegendő, azt meg senki sem tudhatja, hogy az országnak mellyik oldalán csap be az ellenség, 's ha olyan helyen ütne be, a' hol katona nincs: van és lesz akkor keserves nyomorúság!

Ha valamit tud az ember, az soha sem árt, azért azt gondolták ki az országgyűlésen, hogy talán jó volna, ha minden ember megtanulna egzcerczérozni! Minden ember – mondom, – a' herczeg, gróf és báró, és ne-

mes ember, úgy mint mi polgár emberek sorába tartozandók; ebből aztán nem volna semmi ekczepeccio, azaz: senki sem húzhatná ki magát. — Mert mikor példának okáért tűz van, azért segít egyik is vizet hordani, hogy tovább ne menjen a' tűz, mert ha tovább menne, az egész falu leéghetne; tehát azért kell ellentállani tudni az ellenségnek, azért kell összefogni, hogy még beljebb ne mehessen az országba, mert ha kiszorít bennünket mindenkiből, utóbb hová húzzuk magunkat?

Nem árt tehát megtanulnunk a' katonamesterséget, 's ezen okból elhatározta az országgyűlés, hogy minden ember, szegény, gazdag, nemes és nem nemes egyaránt megtanul egzcercérozni. Nem azért ám, hogy mihegyest tudunk a' fegyverrel bánni, mindjárt elnieujünk a' muszkák országába, hisz mi nem akarjuk más nemzetek országát elfoglalni; de megtanuljuk a' fegyver forgatást, hogy ha netalántán a' muszka a' mi országunkra rontana, fegyverrel álljunk nekik ellent, nem mint eddig — petrenczerúddal, holott a' muszka meg már messziről puskával löne ránk pedig azt kiki tudja, hogy a' puska messzebb visz a' kapanyélnél!

Továbbá, nem is azért tanulunk, hogy oda hagyjuk a' falut asszonyokkal és gyermekekkel együtt, és mi férfiak magunk vándo-

roljunk idegen országba, dehogy azért! megtanulunk minden szükségest odahaza a' magunk falujában, – ez a' tanulás pedig nem tart olyan hosszú ideig, és akkor vesszük hasznát, mikor az ellenség jön.

És mi lesz ennek még a' jó következése? az, hogy nem kell ezután annyi katona, mert mind katonák vagyunk, – nem kerül olyan sokba a' hadiadó, mint eddig, mert a' katonát előre készen tartották, előre tanították, nem tudták mikor jöhet ellenség, – és így nagyon sok pénzt felemésztettek, ezt pedig mind a' szegény ember fizette, most tehát annyival is kevesebb lesz 1-ször, mert a' nemes ember is fizeti, mert azét is védelmezi a' katona. 2-szor, mert a' katona is kevesebb lesz, és így annyival is kevesebb lesz a' költség!

A' mi a' fegyvert illeti, – minden nemzetörnek lesz fegyvere; a' módosabb maga veszi, azután azt is maga gusztusa szerint teheti mindenki, hogy lovas katona legyen-e, vagy gyalogos; de szükséges, hogy becsületes ember legyen minden nemzetör, mert vétkes vagy korhely ember kezébe nem jó puskát adni.

Ha talán a' szomszéd falukba is kellene elmenni a' nemzetörnek, ezt sem ingyen teszi, mert ekkor kijár a' fizetése, így nem lehet ebben is panaszunk.

Azért atyámfiai, hiszem én azt, átlátják, hogy a' nemzetőrség csak magunk hasznára van, aztán hisz az őseink is daliás vitézek voltak, nekünk fegyver illik a' kezünkbe, így tehát senki sem röstelli azt kezébe venni akkor, mikor magunknak a' haszna és becsületünk kívánja!

A' nemességhez

Én most a' nemességhez akarok szólani, és pedig magyarul, hogy annál könnyebben megértsük egymást; azt úgy is tudom, hogy a' ki magyarul tud, maga esze után is megtudja aztán ítélni, hogy jót mondtam-e vagy rosztat? S minthogy előre senki sem tudja, hogy mit akarok mondani? – nagyon szükséges, hogy engem előbb meg kell hallgatni, mikor aztán már kibeszéltem magamat, meglátja kiki, hogy jót beszéltem-e, vagy rosztat'? Azért tehát magam elmondom, a' mit akarok, mert néma gyerekek még az édes anyja sem érti a' szavát! Hajdan az ősök ez t a' t é j j e l, méz-zel folyó szép Magyarországot vérel szerezték! – ezt mindenki tudja, – én is tudom, mert fülünk hallatára magyarul megmondottam, tehát mindenki érthette! De még többet is mondok, és mindent magyarul, hogy jól megértsük egymást! – Tisztelt nemes atyámfiak! – nem elég ám a z m é g a z üd-vösségre, hogy az ősök vérükkel megszerezték az országot, hanem

annak gondját is kell viselni! igaz-e?
 – Mindenki azt mondja, hogy igaz! tehát még
 eddig megértettük egymást, mi annak a' jele,
 hogy csakugyan magyarul beszélek.

A' Krisztus is példabeszédekben szólott,
 mert ha tanítványihoz szólott, azt mondotta:
 Hasonlít a' mennyeknek országa egy
 házi néphez, vagy más valamihez, a' mint
 különféleképen benn van az evangyeliumban:
 tehát én is egy példát hozok elő, a' mit kiki
 megérthet, mert magyarul mondom. Hasonlít
 ez az ország egy házhoz, a' mellyet az ősök
 szereztek, és nekünk maradékoknak hagytak,
 de azon tulajdonsága van ezen háznak, hogy
 ha gondját nem viselik, idő előtt elromlik,
 mert vagy a' teteje, vagy az oldala napról
 napra egy egy kicsinyt, de csak mindig vásik,
 – mert sok ellensége van ám egy háznak; az
 eső, hó és szél temérdek kárt tesz a' ház te-
 tején, a' falának nem sokat használ biz az,
 mikor a' gyerekek letépik körömmel a' me-
 szet, mert az eső jobban beveszi magát a'
 falba, és mindig jobban jobban enged, és ha u-
 tána nem igazgatjuk, a' kisebb bajt nem repe-
 ráljuk, utoljára neki kerekedik a' forgósziel, és
 összedönti a' házat. Ugyan mondják meg, ne-
 mes atyámfiai, kinek kell ezen házat jó karban
 tartani? Úgy-e annak, a' ki benne akar lakni?
 Hát azt is mondják meg, nemes atyámfiai,

elég volna-e azt mondani a' benne lakónak: Elég ha az ősapám szerezte, én most már nem vesződöm vele! bizony azt mondom én, hogy nem volna elegendő, mert ha összedülne a' ház, akkor csak a' benn lakónak gyűlne meg a' baja! – Ezt is értheti mindenki, mert magjaiul mondtam! Most megmondom azt is, hogy a' példából mit akarok kimagyarázni.

Magyarország a' ház, melyet az ősapák vérükkel szereztek, és nekünk örökségképen hagytak; de nem elég ám az, hogy ősapáink vérrel vették el az országot más népektől: – hanem ezt az országot most meg is kell ám védelmezni az ellenség ellen, mert a' mint elvették a' mi apáink mástól, úgy mi tőlünk is elveheti ám egy ellenség, a' ki nálunknál erősebb, illy en pedig a' muszka, hogy szakadjon el a' keze gyökere. És ha egyszer elveheti tőlünk, akkor az lesz ám az úr, és mi leszünk a' szolgák, és akkor is nem azt kérdi ám a' muszka, hogy mennyi napszámért dolgozunk, hanem mint a' barmot csordaként hajtának bennünket, és esze ágában sem lesz ám kérdezni, hogy ki vagy, mi vagy? nemes-vagy jobbágy ember? hanem üt, dob bennünket, kit elül, kit hátul! és akkor pedig az lesz előtte a' kedvesebb, a' ki erősebb, mert az könnyebben megbírja a' terhet, Ha tehát

ilyen muszkatánczot nem akarunk járni, tudnunk kell, hogy nem elég ám az, hogy apáink vérrel szerezték ez országot, – hanem azt meg is kell ám védelmezni az ellenség ellen, a' melly épen úgy tehetne az országnak, mint a' forgó szél tehetne az olyan háznak, a' mellyel e' benn lakó nem törődött.

De hát hogyan lehetne ellentállani a' muszkatának, vagy más ellenségnek? ki védelmezze a' hazát? talán maguk a' nemesemberek? ez nem lehet, mert kevesen vannak, és akkora ellenséget lenem győzhetnének maguk! –hát talán a' jobbágyok? maguk azok sem bírának velük? nincs tehát egyéb hátra, mint hogy nemes, jobbágy, úr, szegény, gazdag mind védelmezze a' hazát egy iránt, mert egyiránt szívjuk a' levegőt, egyiránt ezen a' földön élnek szülőink, feleségeink, gyermekeink, rokonaink, jó barátink, – szegénynek, gazdagnak, nemesnek, jobbágyinak egyiránt kedves a' családja, rokonsága, vére és a' birtoka, – ezek pedig mind azon a' földön vannak együtt, mellyet Magyarországnak hívnak, és a' melly a' mi kedves hazánk, mellyet az ősapák vérükkel szereztek, – és ha itt még tovább is akarunk maradni, ezt meg is kell védelmezni az ellenség ellen; de hogyan? hogyan-e? majd megmondom: összetartás által, – az az, ha – mint mondám – úr és szegény, nemes és

jobbágy ember mind egyaránt ki áll a' védelemre, és senki sem húzza ki magát, hanem **egyenlőképen** megtanuljuk, hogyan kell a' fegyvert forgatni, azaz, nemzetőrséget állítunk, az az, még magyarábban, minden ember katona lesz, hogy a' nemzetet őrizze! És ez ismét hogyan lesz? – érthetőn, magyarán megmondottam.

Vissza megyek megint az ország dolgára! De nem elég ám az, hogy ha az országot a' külső ellenségtől megvédelmeztük, azután már semmit sem teszünk? mert a' kertet sem elég ám bekeríteni, hanem abba aztán magot is kell ültetni!

Ugyan ki nem tudná azt, hogy az országút mire való? biz azt minden józan ember tudja, hogy azon járunk kelünk egyik faluból a' másikba! – Hát azt ismét ki ne tudná, hogy miért járunk egyik faluból a' másikba? biz azt ismét minden józan ember tudja, hogy egyiknek is másiknak is hol egy, hol más dologra vagy portékára szüksége van, 's a' mit a' maga falujában vagy helységében meg nem kap, azt vagy a' szomszéd faluból, vagy a' városból kell neki meghozni, és így kénytelen az országutat használni; – de ha az országút nem jó, az az járatlan, akkor kocsi, szerszám könnyen szakad, a' lóban is hamar kár esik, de még az emberben is vajmi könnyen hiba eshetik vagy kezé-

ben vagy ládában; tehát az országutat jó karban kell tartani. De ki tartsa jó karban az utat? kinek kötelessége az utakon vámot fizetni, hogy az utakat pénzért meglehessen csinálni? igen természetes, hogy az fizet az útért, a' ki használja! De Magyarországon a' nemesember nem fizetett vámot, pedig használta az utat, és ekkoráig mit tapasztaltunk? azt, hogy a' nemesember rontani segítte az utat, de a' megcsinálásra semmit sem adott! és volt-e ebben haszna? nem volt, a' mit következőképen fogok megmagyarázni.

Hányszor volt már az eset, hogy a nemesember befogott egy pár fiatal és jó erejű csikót, a' kocsijára feltett néhány mérő gabonát, és beakart menni a' városba. A' város valami három óra járásnyira lehetettje úttal, de ha az eső egy kicsinyt megeredt, némelly útnak a' földje olyan lágy volt, hogy szinte tengelyig vágott a' sár, és ha reggel megindult az ember, jó szerencse volt, ha estére nagy nehezen bevergődhetett a' városba! A' lovai kifáradtak, szerszáma nem egyszer összevissza szakadt, maga az ember is csupa csaták volt, – de sokszor a' tengely is eltörött, vagy valamelyik kerék bomlott meg, de még nagyobbat is mondok, hány nemesemberrel történt, hogy valaniellyik lova, a mellyikben több volt az igyekezet, mikor a' kocsi elakadt a' sárban, min-

denféleképpen mozdítani akart, de a' mint egyet rándított volna, valamije megszakadt, és örökre kárba veszett, pedig némelly jó lovat háromszáz forintért sem adna az ember! Most már azt kérдем, miért vallotta nemes atyámfia ezen kárt? azért, mert az út rossz volt! és az út miért volt rossz? azért, mert nem volt keményre meghordva az alja, nem volt regula szerint csinálva az út, hogy az esőnek a' leve lefolyhatott volna, – megcsinálva pedig azért nem volt, mert nem került rá pénz, mert csak a' jobbágy ember maga fizette a' vámot, pedig a' nemesember is használta, már pedig a' nemesember kereke szintúgy elvághatja az utat, mint a' jobbágyé!....

Most tegyük egy kis számvetést, magyarul leszen mondva, ha igazam nem lesz, minden gyerek meghazudtolhat. – Példának okáért: mondtam, hogy van falu, honnét három óra alatt be lehet menni a' városba jó úttal; rossz úttal pedig reggeltől estig eltart. Három óra járásnyira eső úttól legfőlebb, sokat igen sokat mondok, tíz garas esnék vámra; de minthogy eddig a' nemesember vámot nem fizetett, – volt tíz garas haszna! De most azt is számítsuk ki, hogy a' rossz út miatt mennyi kára van a' nemesembernek? Ha csak egyszer esik is baja a' lovának, hogy megszakad a' ló, vagy lába törik, – ez annyi kár, hogy egész

életére még az unokájával együtt sem fizetne annyi vámot! Az igaz, hogy otthon is érheti baj a' lovát, de legkönnyebben éri a' baj az utón, mert csak az útra kell használni leginkább a' lovát! – Ha már így az út miatt ennyi kárt vall a' nemesember, ugyan mondja meg, mi haszna volt abban, hogy a' tíz garas vámpénz megmaradt? de itt nem csak a' lórul lehet kérdés, hanem a' nyújtó is törhetik, a tengelynek is gyakran esik baja a' rossz útban, az embernek, ha nemes is, keze-lába törhetik a' rossz út miatt, mert fel is dülhet az ember, – az ilyen baj pedig drágába kerül, és mindennek a' rossz út az oka! – De még több baj is van; az embernek sürgetős a' dolga, de a' rossz út miatt ismét nem lehet menni, – ez megint egy új kár! Hányszor van az is, hogy a' szegény feleség éjjéligen várja otthon az urát az étellel, de a' gazda a' rossz út miatt elmarad, – a' szegény asszony maga is fáradt, lenyugszik, – 's mire a' gazda haza vergődik, az meg ehés, de az étel is már hideg, meg maga is olyan kedvetlen, minden útjában van, néha hogy a' mérgét legalább valakin kiönthesse, még a' szegény asszonyt is jól megveri; – miért? a' rossz út miatt, – pedig mit tehet róla az asszony, hogy a' nemesember nem fizet az útért? azért, olyan rossz az ingyenút, hogy több benne a' kár, mint a' haszon! És ezen kívül

még mennyi a' baj! és minden azért a' tíz garasért, – és a' hányszor útra megy a nemesember, annyszor előállhat ez a' baj, ismét azért a' hitvány tíz garasért? hát haszon ez? én esküszöm az élő Istenre, hogy ez nem haszón, h a n e m kár!!!

De sokszor hallottam már ilyen panaszt nemesemberektől, mikor kérdeztem, hogy miképen van a' sorsa? – Roszul van – monda – most esztendeje bementem a' városba, az az hogy csak beakartam menni, elindultam ugyan, de ott a' puszta szélen az út nagyon fölengedt, mert lát is az kövecset, nem is, jó két csikóval mentem, mégis elakadtam, – a' rudas lovamra rá legyintettem egy kicsit az ostorral, – a' lóban meg volt a' vér, mozdítani akart, de a' sár nagy volt, a' fenekén nem volt kemény, hogy fentartotta volna jobban a' kereket, – megölte szegény Deres lovamat az igyekezet, megszakadt, még azon helyen megdőglött, meg is nyúzta ott a' kanász, a' bőrét pedig eladtam a zsidónak! .... Hej uram, így szólt továbbá a' panaszos – be nagy kárt vallottam én ekkor, – már háromezázat ígért szegény páráért a' mészáros, oda is adtam volna neki visszajövet mindjárt, mert annyiból szükségem volt a' pénzre, hogy itt a' házam végiben van egy fundusom, hanem a' szomszédom földje nagyon bele sarkallik, azt sze-

retteni volna én egyenes lénéába hozni, azért már meg is alkudtam harmadfél száz forintban a' szomszédossal, – de szándékomat megölte az az út, mikor a' jó lovam, a' milyen soha sem volt, nem is lesz több, oda veszett!

Az ilyen nemes atyánkfia de szívesen megfizetné most a' vámot, ha jobb út lett volna akkor, hogy a' lovának árán fordíthatott volna valamit; de már késő, – az elmúlt esőnek, nem kell köpönyeg, – hanem azért tapasztal az ember, hogy a' maga kárán okoskodik ki, valljon jövődre mit kellene tenni okosat?

Tehát mit kellene tenni okosat! azt, hogy a' nemesség ne irtózzék a' fizetéstől, – ne ijedjen meg, hogy az ország javára megkívántató költségeknek egy részét neki is kell fizetnie, mert ezen pénzből egy krajczár sem fog elveszni hasztalanul, hanem más utón ismét vissza foly saját zsebébe. Azért ha majd a' nemesség az országutakra hozandó törvényeknél fogva fizetésre fog felszólhatni, maga tapasztalásából tudhatja, hogy inkább csináltassuk meg közösen minden emberrel az utat, mint-hogy a' rossz út miatt az ember kárát vallja!

Ha majd aztán jó utaink lesznek, – nem panaszkodunk arról, hogy a' sárban megsüllyedtünk, nem szakad meg lovunk, dolgunkat hamarabb végezhetjük, mert a' jó úton könnyebben jár a' ló, – és ha dolgunkat végeztük,

haza is hamarább érünk, a' kovács kontó is esztendőnkint kevesebb lesz, magunknak is megjön a' jó kedvünk, és így két három esztendő múlva, az asszony is körül belül így beszélend otthonn: Ez az én apjukom most nem olyan kedvetlen, mint azelőtt, mikor a' városból rendesen éjszakánként jött haza, és akkor is mindig kajdászott és verekedett; most a' lovak soha sem olly fáradtak, aztán vacsora-harangszóra szépen haza ballagnak, 's a' gazda mindjárt akkor ehetik, mikor az étel még frissiben van! és a' t.

Így következik el lassankint a' megelégedés!

Nem másért fogunk tehát tenni, hanem magunkért, – mert az országút eddig hasonlított a' csizmához, mellyet a' paraszt vett és a' nemesember is szaggatta, azért volt olyan rosz.

Most ugyan mindjárt nem kell ám Vámot fizetni, hanem majd a' jövő országgyűlés kifőzi, hogy mi módon lenne helyesebben és hasznosabban az egész?

Ha valaki azt emlegetné, hogy a' nemesember eddig sem fizetett egy krajczárt is? annak újra el kell olvasnia, a' mit fölebb megírtam, és átlátja, hogy a' nem fizetésben nem hogy hasznunk lett volna, sőt inkább kárt okozott.

Aztán nemes atyámfiak, ezelőtt nyolczszáz esztendővel, mikor a' nemesség kezdődött, de még kétszáz esztendővel is ezelőtt nem volt ám annyi nemesember, mint most, de azóta úgy elszaporodott mint a' raj, és utóbb még talán minden magyar ember nemes lehetne, 's akkor senki sem maradna, a' ki dolgozni fogna! igaz-e?

Vége pedig egy kérésem is van!

Atyafiak! szükséges, hogy felszabadulásunknak valami emléke is maradjon közöttünk, Tehát minden jóra való földművelő ember keresen ki a' kertjében egy arra való alkalmas helyet, – ha nincs? jó földből készítsen, és a' szabadság napjainak emlékezetére ültessen oda három darab gyümölcsfát; de erre úgy legyen gondja, mint a' szeme világára. E' három fa idővel megerősödik, és megélhetjük, hogy gyümölcse is lesz! Ekkor aztán a' gazda házi népével együtt kiül e' három fának arányékába, és elmondja, miképen volt ezelőtt, meg hogyan van most! és ekkor meginti házi népét, hogy meg ne feledkezzék azokról, kik jóságukat velünk annyira éreztették. Minő jól esik majd kegyelmeteknek, ha mostani állapotunk-

ról úgy beszélhetnek jobb sorsban születendő gyermekeiknek, mintha az eddigi szenvedés csak mese vagy álom lett volna. A' gyermekek később ugyanezt elbeszélendik az unokáknak, és így adják tovább a' szót, míg csak egy ága marad a' szabadság fájának, és mikor majd ki-dül e' három fa, az utolsó forgácsát is kiméi-ve égetik hamuvá, és az utolsó forgácsnál is tisztelettel beszélnek az öreg apákról, kik illy nevezetes dolgokat értek meg, és így az uno-kákban is megfogamszik az isten áldása, ha mi igazán, szívből hálaadatosak leszünk jóltevő ink iránt.

Végre pedig édes véreim, fogjunk újra a' munkához, a' hétköznapon, vasárnapon pedig imádkozzunk a' haza boldogságaért, – imád-kozzunk a' királyért, de imádkozzunk a' föl-desurakért és a' nagylelkű nemességért, hogy terheinken annyira könnyebbített.

Azon jó hiszemben teszem le a' tollat, hogy kedves atyámfiainak az igazat úgy mondtam meg én, mint éreztem, – és most áldja meg kigyelmeteket az Isten!

ÍRATOTT

Ő felsége, királyunk' kegyes enge-
delméből és parancsolatjából.